

načas i zastavil rostoucí vliv lidu, který už za tyrannidy byl schopný, aby dostal vládu do svých rukou.

V Athénách byly hospodářské a společenské poměry složitější. Solónovou reformou byly na jistou dobu vyrovnány třídní rozpory. Později se zájmy tříd majitelů velkých pozemků, drobných rolníků a řemeslníků spojovaly s geografickými zvláštnostmi rovinaté, hornaté a přímořské části Attiky. Cesta k tyrannidě byla obtížnější. Peisistratos se mohl natrvalo udržet při moci až po třetím pokusu o státní převrat. Moc šlechty zlomil, ale později zahájil vůči jejím příslušníkům, kteří zůstali v zemi, smířlivou politiku. Hospodářskými a politickými opatřeními posílil vliv lidu. Řemeslům a obchodu opatřil nové vnitřní a zahraniční trhy a získal opěrné body při Hellespontu a na thráckém pobřeží. Peněz získaných z obchodu a daní využil na stavební rozvoj města. Podařilo se mu do jisté míry usměrnit zájmy tříd, ale za jeho synů se třídní rozpory opět tak přiostrily, že tyrannida byla svržena a vystřídána Kleisthenovou demokratickou ústavou.

Zcela jiný charakter měla tyrannis na Sicílii. V západních řeckých koloniích se vyvíjela třídní společnost zvláště bouřlivě. Třídní boj byl zde veden často i vojenskými prostředky. Není proto divu, že tyrané se opírají o žoldnéřské vojsko a titulem stratégoš autokratóř — velitel s neomezenou plnou mocí — zastírají usurpaci. Za hlavní příčinu tyrannidy je možno považovat ostré třídní rozpory. Tyrané zastávali zároveň úlohu obránců Sicílie proti kartáginskému nebezpečí. Sicílské tyrannidy vykazují silné protidemokratické tendence neštítící se krutého útlaku ani zotročování svobodného obyvatelstva.

Autorovi se podařilo zřetelnými tahy nakreslit jasný obraz antické tyrannidy v její bohaté rozmanitosti. K jeho úplnosti však schází výrazný rys kulturního rozkvetu provázející většinu tyrannid. Ale i tak splní tato populární knížka dobře své poslání šířit znalosti historického vývoje lidské společnosti.

Antonín Hartmann

Raul Miguel Rosado Fernandes, O tema das Graças na poesia clássica. Str. 415, tab. VIII Lisboa 1962 — Paris 1962 Les Belles Lettres.

Disertační práce, pojednávající o Charitkách (Graciích) v klasických literaturách, vznikla na lisabonské universitě pod vedením známého portugalského odborníka, prof. Rebelo Gonçalvesa. Autor zde snesl všechny zprávy, týkající se Charitek, rozebral jejich původ, ohlas v antické literatuře a umění. Posléze se zabývá i některými jevy gramatickými, jako morfolo- gickými, stylistickými a fraseologickými.

Ve své práci postupuje historicky. Sleduje na kultu Charitek ohlasy matriarchátu a právem v něm vidí pozůstatky minojských představ. Ukazuje dále na spojení představy dárkyň úrodnosti s představami chthonickými, což vidíme např. ze spojení Charitek s Demetřiným kultem v Eleusině, s Hekatou, s Nemesí aj. Svůj prvotní ráz ztratily Charitky tehdy, když se jejich kult setkal s ide představami, přišedšími z Balkánu, neboť se změnil v druhořadá božstva, sloužící olympským bohům. Jejich název srovnává pak autor se vznikem jména Eumenid.

Hlavní své výklady zasvětil autor rozšíření kultu a literárním i uměleckým zpracováním, a to i v římské době do 6. stol. n. l. V nich podal výklad toho, kterak se Charitky staly postupně bohyněmi krásy. V rozbořech jednotlivých míst přinesl autor mnoho cenných postřehů, jako např. to, že u Aristofana jsou Ch. spojeny s představou míru (str. 241). Pro tyto své přednosti zaslouží si kniha plně pozornosti.

Radislav Hošek

A. B. Ranovič, O prvotním křesťanství. Z ruského originálu *O rannem christianstve*, vydaného v Moskvě 1959, přeložil B. Koutník. Vydalo Nakladatelství politické literatury v Praze 1963, stran 510.

V české literatuře máme již nejednu publikaci, která rozebírá marxistickou metodou otázku, jak vzniklo křesťanství, ale teprve nyní se dostává českému čtenáři uspokojivé odpovědi i na otázku, jak se křesťanství v prvních třech stoletích n. l. vyvíjelo. Tuto odpověď podává z přeložené publikace vybraných Ranovičových spisů nejlépe Nástin dějin rané křesťanské církve (str. 191—449), neboť osvětluje přesvědčivě a znale především tu vývojovou etapu v církevních dějinách, v níž se postupně formovala tzv. církev obecná. Ranovič zasazuje rané církevní dějiny organicky do dějin císařského Říma, rozebírá zevrubně hospodářské a ještě zevrubněji sociální poměry té doby, a tak ukazuje zdroje a síly, které pudily tehdejší utiskovaný lid, svobodný i otroky, ke křesťanské víře. Přesvědčivý je i ten úsek Ranovičovy práce, který líčí církev v jejím